

www.e-rara.ch

**Johannis Jonstoni, Doctoris Medici, Notitia Regni Mineralis, Seu
Subterraneorum Catalogus, Cum praecipuis differentiis**

Jonston, Jan

Lipsiae, Anno M DC LXI

Zentralbibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-49999>

Titulus II. Fossilia.

---

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

quam mergi patiuntur. *Atramentosa* equos sternutare faciunt, & æris colorem ferro largiuntur. *Sandarachâ imbibita* voces canoras reddunt. *Spiritus calidis & siccis tincta*, omnia sordent, maximè si arserint. *Auripigmentô* vel *succô lapidescente* imbutæ, illæ quidem calvitiam hominibus inferunt, & pecora pilis, unguibus & cornibus exuunt, hæ unguulas indurant.

2. *Succis liquidis* consistentia crassior, color & sapor varius, lapidescens, dum guttatim destillat, in tophulos duratur, & pendent in cameris styriæ; in urceos conditus vel è terra effluens, in lapides; potens in adspersa injectave ligna, chirothecas, folia, homines adeò totos. Vel cortice lapideò obducuntur, vel in lapidem abeunt, si se induit.

TITULUS II.

FOSSILIA,

CAP. I.

TERRÆ.

Ernun-

E*Ruuntur ex terræ penetralibus, Terra, Succī concreti, bitumina, lapides & metalla. Eadem omnibus principia, Sal, Sulfur & Mercurius, vel si mavis Spiritus, Sulfur, Sal, Aqua & Terra: Par in terræ abdito indita à Deo multiplicandi potentia, Formæ suæ beneficiō, cooperantibus astris, calore, frigore, &c. formantur, & variè plerunq; complicantur inter se.*

Terris ab exhalationibus, dùm interanea telluris pererrant, origo; color, odor, sapor, varii: Injectæ aquæ solvuntur, & lutum fiunt. Inter affines *Arena* terra tenuis & lentis similitudine; *pulvis* si aridior; qui in Puteolanis collibus mersus fit lapis, quoridiè fortior. *Sabulum* (fabulo) arenâ crassior, quod si durum, asperum & pingve est, testesq; rotunditate refert, *masoulum* dicitur: si molle, & solutum, *foemina*. *Saburra* sabulum vilius, quò naves onerantur, & *Glarea*, quæ fragmenta lapidis refert. Ipsæ in *vulgares, Medias, & Nobiliores* dispescuntur:

1. Ex vulgaribus inserviunt *Agricolis Marga & Medulla*: figulis & fullonibus *Argilla, Terra, Samia, Cretica, Cimolia, Erethria, Chia, Selinusia.*

Marga, terræ quidam adeps, & velut glandula in corporibus, densante se in commissuris pinguedinis nucleo.

Alba leucargillon: rufa, *Capnomarga*: sole & gelatione ita solvi facilis, ut tenuissimas bractæas faciat, *Columbina* dicitur: pabuli quàm frugum fertilior, *glischromarga*. *Lac Lune* in montibus Helvetiis, *Balme* quæ putris & *lapis gossypij Indorum*, candida & cauitibus saxorum nascens, huc spectant.

2. *Medulla saxorum*, si candida, fluida est vel pingvis: si metallica, statim in aëre duratur.

3. *Argilla nivei coloris Tasconium* Plinii est; ex quo catini pro fundendis metallis; & cui simile è monte Carolo, prope Pisas, effoditur, ex quo vasa, quæ vitrum fusum in fornacibus continent; Sulfur spirans *Majellana*: tenuis, *Sigillaria rubra* & ceræ instar flexilis,

xilis, *Campi Damasceni*; glutinosissima *Lusitanica*, crassa, pingvis, & tenax, ex qua *Valpurgensia* vasa, rarissima, & quæ liquorẽ exsudare patitur, *Giselana*: pumicosa & cinerea, Hispanica prope *Massiam* oppidum: plumbei coloris, *Ipsensis*, reluctaturq; ignibus: sabuli modò aspersa *Aretina*, ex qua vas igni injectum vitri instar flectitur. Huc *Porcellanam* refer.

4. *Terra Samia* candida & pingvis est; linguæ glutinosa, cujus in collyriis usus, *collyrion* seu *syropicon* vocatur; glebosior & crustacea *aster*, quia stellæ iconẽ signabatur. Ex adoptitiis, *Ilvensis* & *Maltensis*.

5. *Cretæ* varii colores, candidus vulgari; quæ viridis, *Theodotia* à *Theodoti* fundo dicitur; quæ nitorẽ argenti micis reddit, *Argentaria*: quæ annuli sigillum ferebat, *sigillaria* & *annularis*: *Leucophaea* apud *Fessanos* *Creta Dei*, quia eâ cadavera mortuorum lavantur. *Ferruginea*, apud *Mauros* saponis vice. In *Thuringia* eruitur *cœrulea*,

Valdenburgi *violacea*. Macra & sicca, rara & levis, *Cretula*.

6. *Cimolia* (Smecti) cujus genera *Sarda* & *Umbrica* quam *saxum* vocant, crescitq; in macerando, seu illa candida, seu ad purpurissum inclinans, pingvitas & adstrictio valida.

7. *Eretria*, si æra præducantur, violaceum reddit colorem. *Hanoverana* sœcia, pingvis & in modico cœruleo cinerea.

8. *Chia*, quia candidissima, pingvis ad instar amyli, ad mulierum cutem usus. *Edulis*, quia ab iisdem expetebatur, congener *Vincentina* dicta *Fionetto de Scio*.

9. *Selinusia*, lactei coloris, nitri instar splendens, aqvâ dilui celerrima; eademq; tectoriorum altaria interpolantur. *Selinus* Siciliæ oppidum nomen dedit.

II. *Medie* pictoribus debentur, & ex his I. *Paretonium*, a portu Ægypti versus Cyrenaicam ita dictum, Theophrasto fortè *Phalaris*, aliis

Creta

Creta littoralis, spumam maris dicunt, solidatam cum limô, inde conchæ in eo, candidum pingvissimumq; , & tectoriis tenacissimum propter lævorem.

2. *Terra melia*, Theophrasto *Melina*, à Melo Insula, aspera & alumino-fa aliqvantulum, Plinio alba, Dioscoridi cinerea, eiq; Melitensis tam naturalis ad cinereum declinans, quàm aquâ maceratâ, quæ croceum colorem induit, & in pastillos formatur, æmula.

3. *Ochra* (Sil) lutea & subpallida, in plumbi fodinis maximè reperitur. Optima lutea, friabilis, Attica, hacq; prima Mycon pingere instituit. *Marmorosa* in fodinis est. Datur & fistularis. Factitia paratur ex rubrica vel plumbo usto & macerato. Inter adpoptitias Terra Indica fucorum materia, Tripolitana, Hildesheimiensis, & Alana cinerea & pallida.

4. *Terra Cadmia*, sublutea si dura; alba quandoq; si mollior: effoditur inter Coloniam & Aquisgranum.

5. *Rubrica* (*Minij*, *Terra Sinopensis* à Patria) glebis suus color, extra maculosus, hacq; usi veteres ad splendorem. *Ægyptia* maximè picturis forbetur, *cicerculum* dicta; *pressior* maximè fusca est, *Annabergensis* ferruginea; prope *Thermas Caroli* rufa & valdè pingvis. Fit & ex ochra in novis fictilibus usta. *Cambil Persarum* cutem si frices penetrans & *Terra Hebron* quam incolæ edunt, & per *Ægyptum* pro specie aromatica vendunt, inter congeneres.

6. *Terra pignitis*, *Eretriæ* simillima, pingvis, mollis & glutinosa, deglutientem strangulat, inde nomen, nisi à *Pigneo* *Lybiæ* *Mareotidis* vico malis.

III. *Nobiliorum* apud Medicos imprimis usus. Ex his

i. *Terra Lemnia*, *Plinio Sigillata*, quia signabatur, ut rubrica, propter colorem, *Abensinæ lutum divinum*, ab inventrice. Græcis $\sigma\phi\epsilon\alpha\gamma\eta\ \alpha\iota\gamma\theta$, quia effigie capræ signabatur, rubra & rosei aliquando coloris; pallefcenti pingve-

pinguedo sebi instar. Quæ sigillo plurimum notarum insignitur & rubescit, *Aromaticam* vocant; Dianæ olim effigie, *sacram*; quæ in pastillos redigitur, & in qua albedo rubedini permixta, *maculosam*; quæ fabris inserviebat, *fabrilem*; quæ fullonibus ad pannos extergendos, *fulloniam*. Lignicentis, (*axungia Lunæ*, quia sulfure Lunæ imprægnata creditur) & *unicornu minerale* ab efficacia. Blesensis, Marsica, Pedemontana, lutea, intus albo-rubra, Ilvensis vel candida vel alba maculis ferrugineis aspersa, vel sublutea, quam maculæ albæ scindunt. Bononiensis, ceræ æmula, Herculis Saxonæ, Labacensis, sudores vehementer movens, Ebusia, Balearica, & Galata, quæ serpentes necat, inter affines.

2. *Terra Armena* (bolus Armenus, lutum Armeniacum) ex monte Armeniæ, Baganosa, tempore Galeni allata est, ad ochræ colorem tendit, & commanducata butyri instar liquefcit, si optima. Bolus in Italia, Ma-

tarentis seu Acheruntius, Romanus, Casfinensis, Meldulensis, Vesulensis, Ilvensis; alibi, Orientalis, Juliacensis, Strigenfis, lubricus, & bolum Theophrasti colore referens, Toccavienfis, Baticus, Bohemicus, roseus, croceus & pingvis, Budensis, Wirtembergicus ex pallido ruber referri ad eum possunt.

CAPUT II.

SUCCI CONCRETI.

Succi concreti salinâ suâ naturâ coagulationi prompti, vel calore densantur, vel frigore coguntur, in humore solvi celerrimi, *Macri* quidam, *Pingves* nonnulli. *Stalagma Tiburtinum* quod semina anisi saccharo incrustati refert, *Alcyonium* & *Adarcion* quæ ex spuma maris sordibus tenuissimis inquinata resultant, alterius sunt generis.

I. Inter *Macros* censentur *Sal*, *Nitrum*, *Alumen*, *Vitriolum*, cum affinis *Succus acris*, *Cœruleum* & *Armenium*.

1. *Sal ætas & ἄλας* coactô gignitur & ficcato humore. Cæditur & ex montibus lapicidarum modô renascens, ferruminaturq; aqua. Effoditur in campis è terrâ, humore densato *gemmeus*, glebis *micarum* nomen: squalentibus locis, detractis arenis *Ammoniacus*, levisimus intra suos specus, in lucem prolatus vix credibili pondere. Colligitur in lacubus, qui in salem abeunt; *Tattæus* cum *Tritæo* & *Cantæo* fortè idem, minutus omnis: in fluminibus, quorum summa in salem densantur, *fluviatilis*: in aquis marinis, coacto æstivis solibus humore, *marinus*. *Tragaseus* non crepitat, nec exilit in igne. *Nativus* aliquando est pellucidus ut gemmeus, Crystalli instar, figuræ quadratæ qui in igne, ferri instar, liquefcit; aliquando *rubescit*, duritie alabastrinâ; quandoq; *flavus* est, & frustum mali cydonii imitatur. *Crocæus* in Cappadocia. *Rufus* circa Oxum apud Bectros. *Purpureus* in Hispaniâ, cum teritur albescit. *Ruber*

ber interdum Dacicus. Ovi tosti sapore Colonensis. Ex *factitiis* Norvegicus niger est, & in ollis ferreis coquitur. *Flos Salis* ejus veluti rubigo est, humidioris naturæ, in fodinis candidissimus, canescentis lanuginis instar efflorescit. *Spuma* ramentum in extremis scopulis refes. Ex *Muriâ* Sal communis elicitur. *Aspergo* in campis & pratis, quæ rivi falsi labuntur, veluti pruina. *Salsugo* seu *salsilago*, humor in salinis, totus liquidus, marinâ aquâ falsior, vi distans.

2. *Nitrum*, in terrâ sui generis, ad muros & petras ex coagulato humore nascitur. Educi ex quovis metallo & ligno potest. Optimum tenuissimum, fistulosum, spongiosum. Vulgari *Salispetra* & *nitri* nomen. Unde pulvis pyrius *Aphronitrum* in speluncarum molibus destillans, friabile est & purpureum si optimum. Efflorescens *salsuginosa* in parietibus lanugo, *flos Nitri* dicitur: si igne resolvitur, *flos petrae Assie*. *Medico* quo con-

valles

valles in Media per siccitatem canescunt *halmirrhaga*, quò virgines in fucis & balneis usæ, *virginale*; quò matronæ, *matronale* nomen. *Chalastricum* circa canis ortum in aquis in Macedonia ad promontorium Chalastræum prodit. Est & *nigrum* & *rubeum* in Ægypto. Dioscoridi *ρόδοπον* Volaterranum, quod cum succo atramentario nascitur, *luteum* est: *flavescens* pigmenti instar Puteolanum. *Thracicum* ad Philippos summæ terræ cuti inest, quia sordidum, *ἄγρειον* incolis. Inter genera *Tartarum*.

3. *Alumen* (*Salsugo terra*) corrivatum hyeme, a tivis folibus maturatur. *Liquidum* (*alumen de roccha* & *Ligurinum*) si lacteum est, *φόρμον* dices; si pallidum, scabrum, sordidum, *ᾠδὴ Φοργν*; *concretum*, si talo simile, *ἀσβεγαλῶτες*, si lateri *πλιθίτες*, & quia ex crustis constat, *πλακονίτες* & *βωλίτων*; si metæ *saccarinum* vocant. *Bullosum* bullarum modò intumescit. *Fungi-forme* omnium facillimè ore diluitur,

Pumi-

Pumicosum foraminum fistulis spongiæ simile; quia in Melo Insula nascitur, *Melinum* vocant. *Scissile* flos globosus est. *Trichites* incanescencia capillamenta dehiscit. *Famenum* ex Babylonia adfertur. *Alumen Scajole* gypsi pars est perfectior; *plumeum* nonnullis. Inter factitia est *Rupem* seu *glaciale* quod ex præduro lapide candicante ex rupa cæso & usto fit in agro Romano. *Catinum* quod in Catino ex cinere herbæ kali paratur, quibusdam *stercus passerinum*.

4. *Vitriolum* (*chalcantuum*, *atramentum sutorium*, *coriarianum*, *cuperosa*) sulfureæ saluginis æratæ ferratæve coagulum. Efflorescit ex chalcitide, & circa cupas, in quibus aqua atramentosa, vitriq; pelluciditatem habet. Quod in venis & commissuris saxorum ex chalcitide efflorescit, aut circa fornices fodinarum instar styriarum destillat, *pinarium* & *σαλαγμίας* appellant: quod è cuniculis effertur, vel in piscinas quadratas effunditur, *concretum*.

tum. *Factitium* est vel ἔφθον, quod ex aqua atramentosa in ahenis quadratis excoquitur: vel *ustum* Italicum viride, si uratur rubedinem acquirit. Datur illud candidum, in candido rubrum, viride, Citrinum, hoc cœruleum. Congeneres sunt *chalcitis*, quæ æris ruborem habet & gracili venarum discursu probatur. *Factitia* fit ex chalcantho vetere, quod in filamenta transit. *Melisy* quod luteum est, & è chalcantho chalcitideq; formâ pollinis aliquando efflorescit, aureis radiis, si fricetur, scintillans. *Sory* cui color niger, odor nauseabundus, & *Melantheria* seu *atramentum metallicum*, quæ in cœruleo fusca est, circa pyritem ærosam lanuginosa; in faucibus ærariorum cuniculorum *saliformis*, quæ & *Melatria*.

5. *Succus acris cadmiæ* suos natales debet, candidus & acerrimus, cui similis halinitri materia, quam Saxa montium exadant.

6. *Armenium* (*Armeniacum*, *Opan-dica*) à cœruleo candore modico discrepat:

crepat : aliquando nigro & viridi maculatur.

II. *Pingves succi sunt Auripigmentum, Sandaracha & Sulfur.* Ignem quidem patiuntur, bitumina tamen non sunt.

1. *Auripigmentum seu Arsenicum* magis quam Sandaracha pingve est, & ustum, sulfur olet. Quod optimum, coloris est in auro ficcum & gracili venarum discursu fissile, & si nulli materię permiscentur, *foliosum* audit; *glebofo* mixtus color, ideò deterior. In *factitio* album *Crystallinum* dicitur, quod dum simul mixta in fictili comburuntur, vapores elati circa vas Crystallorum instar concresecunt. *Flavum*, quod ex arsenico nativo & sulfure fit, *Re-algar* Arabibus, *Risagellum* aliis.

2. *Sandaracha* revera Auripigmentum rubrum vel flammeum, in aurariis & argentariis metallis invenitur, melior quò magis rufa, & magis virus redolens. *Factitia* Vitruvio *Sardix*.

3. Sul-

3. *Sulfur* (*Comaris Scythica, Andromadas, Oleum terre, Metallum vivax, Græcis Θείον, Lapis philosophicus*) ex quadam pingvi terræ materia, per temperatam decoctionem inspissata, & indurata, nascitur. Quod nulla ignium tormenta expertum est, *Vivum* & *ἀπυρον* dicitur, nasciturq; circa Heclam montem. Circa Neapolin liquidum & candidum. Sponte in capillamenta Neapoli in foro Vulcanio concrefcit, fucoq; datur, purum, aliàs *Virgineum*. In locis sponte fragrantibus circa lapides in sublimi concrefcit, *sublimatum*. Aufonio notum cœrulei coloris. Nitedulæ instar, radiat *λαμπυρίδων* in insula Melo ex viriditate flavescens. Ex *factitiis*, quod fullonum officinis tantum familiare, glebam vocant. *Egula* illud est quod lanis candorem & mollitiem suffitu confert. *καυσόν*, *Ustum* seu *Ustile*, ex quo sulfurata ad lucernas accendendas parantur. *Caballinum*, quod ex squamma ferri & sulfure fit, eorum scabiem

scabiem sanat. *Baculiforme* teretem baculum refert; aliis *teres* & *Arundinaceum*. Δολιχοειδές quando singulæ guttæ ad magnitudinem grani dolichi figurantur. Idem igne expertum *perfectum* & *sulfur vulgi*. Cuniculis effossum quod oleo incoquitur, & calamis ferreis funditur, *Extinctum* & *Mortuum*. Apud Chymistas invenies *Vivum*, *Decoctum*, *Clavellatum*, *Nature*, *Artis*, *Incombustibile* &c.

CAPUT III.

BITUMINA.

Bitumina ex pingvedine & succis subterraneis conflantur, igni paratissima, & quæ citius oleo ac aridis, quàm aquis infusis extinxeris, *liquida*, *concreta*, & *quæ in terras & lapidem indurvere*, seu *Lapidosa*.

I. Ex *liquidis* (ἀσφάλπις, ὑπερσφάλπις) *Naphtha* & *petroleum* subtiliora sunt, minùs, *Axungia bituminæa*, *Maltha* & *Ambia*, quæ *Myrasphaltæ* vocantur.

I. *Babylonici bituminis colamentum*

tum album *Naphtha* (*pharmacum Medee*, quô coronam & peplum Creontis filix inunxit, *Oleum Medee*) tantæ cum ignibus necessitudinis, ut transliant in eam undecunq; visam. Aqua aspersa stridet; copiosam cum fragore excutit, plurimâ obruitur. *Pura* in solidum accensa conflagrat. *Mixta* coagulum quasi pinguedinis adiposæ post se relinquit; citrina & purpurea si cum aqua salsa è scaturigine prodit, sal naphticus, vel sponte concrescit, vel arte paratur. *Nigram* deserta Arabum fundunt.

3. Minus inflammatur *petroleum* (*eleosphaltus*, *oleum Siculum*) quia spissius, sed exaltatum, in illam abire potest: mutatq; aureum pro vasis modo colorem. *Merum* proximè ad naphtham accedit. *Mixtum* pissasphalto fœdatur. *Aureum* & perspicuum per se non capit flammam, indito elychnio, picis more flagrat. *Violaceo* odor violæ, in fonte nihil innatare potest. *Bitumina Cubanum* in Cuba gravis odoris,

doris, *Hispanicum*, *Rhadinacum* quod foetet, & *oleum Corinthium* crassum, limosum, subrubro & flavo coruscans, odoris nitrosi, quod in pratô uliginosô reperitur. *Factitia* ex *xerabaltô* arte resolutô prolicitur. *Pura* extenuata puniceo colore arridet. *Brochdorpiana* in planicie Brunsvicensi habetur βαρύουμ inter congenera.

3. *Axungia bituminea*, Plinio *Pissasphaltum*, nigrum bituminis colamentum, in una plerumq; cum petroleo nigro matrice, & quandoq; pro axungia rotarum in octo sebo admista, distrahitur. Bitumen *Zacynthium*, quod Asphaltum olet, & *Alsaticum*, quod vel liquidius vel spissius; nigrum utrumq; impurum, nec admodum fœdè olens, inter affinia.

4. *Media* inter hanc & xerasphaltum consistentiæ nisi coalescat, *Maltha* est, facilè exardescit, coit, siccat. Cum quid attigit solidi, tenaciter hæret, & tacta fugientes sequitur: flagrabat olim miles armis suis, cum
 urbs

urbs contra Lucillum defenderetur. Et hoc *Samosatica* Plinii est. *Artificialis* vel ex naturali pice, arena, & aliis fit, quâ muri Babylonii ferruminati; vel ex calce viva vino restincta, adipe, fuillo, &c. *Limus maris mortui*, *Sidonius Plinij*, *Marga Altorfina*, *Lutum Carinthie*, *Pix Herodoti* inter cognata.

5. *Ambie Monardis* consistentia tenuis, color flavus, odor *Tacamahacæ*. Bitumen *Valachicum* ceram olet, & ad candelas adhibetur.

II. Ex concretis, quæ *Oposphalta* dixeris, & omnia quidem per naturam, sine fluxu sunt, sed calore picis liquida vel olei instar resolvuntur, molliora sunt *Halosanthos veterum*, *Sperma ceti*, *Ambra odorata*, *pix mineralis*: *Dura*, *succinum* & *gagates*.

I. *Halosanthos veterum* (*Flos Salis Plinio*) collectus in Nilo, summâ parte quæ pingvis, canescit, mediâ crocæ tingitur, garumq; olet. *Optimum ignei salium instar fervoris, quod olei modo pingvitudinem reddit*. Adul-

teratur rubricâ vel testâ tritâ. *ἔμιλληρον καὶ θρόμβος ἔχον* fucatum.

2. Spaciosis nonnunquam tractibus aqvilonio mari innatat *Sperma ceti* (semen balena, ambrâ albida, succinum marinum, ambrâ purgata, flos maris,) ignotum fortè veteribus, pingve, falsum, subacidum, frictu in squamosa corpuscula facessens, quæ micarum instar splendescunt, in prunis nidorem sebi de se spargit, & quia vehementer tenue, pyxides penetrat. *Recens*, odorem gari habet: *Vetus*, amygdalarum rancidarum vel olei putris. *Ablutum* vires quæ à sale, amittit. *Rubrum* colore saturò è mari extrahi ajunt. *Pinguedo circa Insulam Loandam* fortè ex balænis saucia-tis effluens cognata, ne frigore quidem concrefcit.

3. *Ambrâ* (*Anomatites Plinij, Succinum Orientale*) è materia pingvi & coagulabili in terra vel mari ortus, à nobilissimo sulfure odor. *Fibrosæ* implicati villi seu ductus cum fibris albicanti-

cantibus & punctis rufis. *Scruposa* ex pulvere quasi cogitur cum punctis citrinis & albis. *Crustosa* & pappilosa lachrymatim concrefcit. *Armata* corio obducitur. *Porambar* alba, leviffima, & magni precii. *Sechra* è Siachrio felicis Arabiæ oppido advehitur. *Grysea* frequentiffima & maximè in ufu, ex albo punctatur. *Celestina*, quæ Serapioni *Cœrulea* efflorescentia mucosa. *Sulfurea* fimiles maculæ. Est & quam in fila duxeris, *Acu* puncta si oleofum liqvorem fundit, *optima*. *Zelaitica* in Infula Zeilan feu *Ceylon* habetur, forte *Selachitica* feu *Alzecheleti* *Ibensinæ*, *Zingvitana* Serapioni. *Cetacea* vel in ventre animalis, vel juxta spinam dorsi reperiri dicitur. *Chrysea* dura, & ut sulfur ardescit. *Facticia* capit aliquot species.

4. *Pici minerali*, *Asphaltus*, *Piffa*, *Asphaltus* & *Mumia* subsunt. *Asphaltus* circa scarurignes & profluxus è liquido & maltha plerumq; ad soliditatem pervenit, niger ut plurimum; accensus

nigricie multâ fumigat, pumicosusq; perusti carbo. Purus *Judaicum* seu *Sodomium* bitumen est. *Pissasphaltus* seu *Picibitumen* Epidauri incola, æstu fluminum in ripas coniectum, in glebam cogitur, ex nigro ad cinereum, deflectens. Aquæ innatans, dum fervet, optimum. *Mumia*, mellago olim spissa & odorata in principum Ægyptiorum sepulchris: jam carnis humanæ, sale, bitumine, resinis & gummatibus conditæ miscella. In officinis liqvamē ex sepulchris conditorū quod effluxit, prostat; vel ipsum medicatum funus.

5. *Succinum*, ἤλεκτρον, ζευσοφόρον, περιουχοφόρον, ἄρπιξ (*glessum*, *sacrium*, *lyncurium* vel *lingurium*, *Ambra citrina* seu *lutea*, *Carabe*) è limo quorundam montium æstivis solibus fluitat, in algidoq; & herbido solò densatum, intumescente æstu rapitur, & purgamenti instar protruditur in littora, ita volubile, ut pendere videatur atque confidere in vado. Attritu digitorum acceptâ caloris animâ, trahit in se paleas

leas æ folia arida. Taxatio olim in delitiis ingens, harumq; tantum in succinis conscientia, cum aliis vitiis ostentatio aut usus placeat. *Όλόλεκτρον* purum est, nec quicquam heterogenei in se continet. *Leucoelectrum* crystalli instar aliquando perspicuum. *Chrysoelectrum* Callistrati, nativum folis gratissimo aspectu, rapacissimum ignium, si juxta fuerint. *Falernum* à vini colore dicitur, molli fulgore perspicuum. *Fossile* in fossis Lesnæ, in cinerem post redactæ, nec unquam rebus ut nunc stant, in eam magnitudinem & splendorem restaurandæ, dum urbs olim vallò muniretur, repertum est. Nihil *Virgineo* extra misturam interiorem: *gravido* papilionibus, muscæ, culices, quæ musteo adhæsere, inclusæ indurescunt. *Flavo Electri* nomen; fulvo *Sualternici*: album inter medicas opes.

6. *Gagati* (dicitur & *Gangotis*, *Gangitis*, *Ætites*, *lapis Thracius*, *Engangis* *petra*, *Lithodæmon*, *lapis obsidiannus*.

gemma Thracia, bitumen nigrum, Ambra nigra, Succinum nigrum) nigredo exquisita, lævor & polities, quia bituminis odorem spirat, funditq; resolutus, facile paleas arripit. *Pilegnus* variior, levior, & ligno similis; spissior *obsidianus*, & levissimus politurâ evadit. *Urbinas* lucidus inter saxa, *Borussicus* ex vicino mari titulô nigri succini venit. *Pumicosus* exsuccus difficulter flammam concipit. Non multum abludunt *Dryites Plinij*, quod instar ligni ardet, *lignum ferrugineum*, cum maculis nigricantibus Aldrovandi, quod flagrans odorem bituminis spirat, *gemma Samothracia*, sine pondere, nigra, ligno similis, ex Samothrace Insula, *Ebenum fossile*, ligni instar fibrosum, bituminosum, scalpi, radi, & poliri potest, *Fagites Doldianus* Altorfii inventus, carbonibus ligni fagini simillimus, *Lapis Thracius*, concretionem terrea aridi bituminis constans, *Spinus Aristotelis*, præcedenti congener, *Smarilus* favilla Vesuvia-

na vel Æthnea Libavio, & *Maritima* calx viva naturalis in Hannonia ex terra cum marmoribus & bitumine effodi solita quibusdam.

III. *Lapidea* ad terras & lapides magis accedunt. Ex illis præcipua *Terra Ampelitis* & *Lithantrax*; Ex his *lapis scissilis*, *ebur*, *os*, *Cornu fossile*, & *belemnites*, de quibus alibi.

I. *Terra Ampelitis* terreæ limositati miscetur, in lutum ab aqua affusa resolvi imposita. *Pharmaciti* vis contra vermes, modicè assulosa & oleo solutilis, misceriq; apta. *Selericia* à patria. *Belgica* fictum *Torvenarum* ex Torf nomen; Nigra est, & lignorum vicem supplet. *Brabantica* seu *Mediterranea* minus fædi odoris, quia salugine vitriolata minus imbitur. *Zelandica* quæ *Darri* fædine ob maris viciniam corrumpitur. *Callaica* in Peru provenit, & ad solis ardores perticis imposita sudat. *Britannica* quæ glebarum pingvium pratensium cespes, ex bituminea cum terris & radicibus

concretionem, *Mottenarum* nomen. *Coloniensis* fusca est & friabilis, *Laminosa* ex assulis inæqualibus compingitur, nonnihil in nigredine subrubens & splendens. *Altorfina* ligneum ex betula vel fago carbonem refert. Aliquando splendens pyrites inest, sulfur aliquando: sæpe particulae intus in ochram mutantur. In ardentibus niger color pertinax.

2. *Lithantraci*, cum bitumine & succo lapidescente inflammabilitas & lapidea durties, restaurat seipsum restibili seminariò, fitq; iterum focus utilis. Flamma affusâ aqvâ acrior, oleo & arenis premitur. Est *Catanius*, *Belgicus*, *Scoticus*. Mollior in terra facile dehiscit.

CAPUT IV.

LAPIDES.

ARTICULUS I.

LAPIDES FOSSILES DIAPHANI.

Lapi-

L Apides natura spiritus lapidifici
 in seminali suâ materiâ hærentis
 ministerio, ex succo lapidescente mul-
 tiformes illos & multicolores, non
 tantùm intra ipsa terra, sed & anima-
 lium viscera producit & format. Ex
 terra qui eruuntur abditis, nullam cer-
 tam præ se ferunt figuram nonnulli,
Diaphani, Semiopaci & Opaci; aliquam
 quidam perpetuò æmulantur. Repe-
 ries & dubios quos Authores descri-
 bunt, inveniri incertum.

*Diaphani in totum vocantur Gem-
 mæ in arctum coacta naturæ rerum
 majestas, multis nullâ sui parte mira-
 bilior. Nec tamen sine ruga aut pa-
 ri, etiam in suô genere omnibus æsti-
 mio. Infestantur namq; scabro, nube-
 culis, ferrugine, sale, vomica occulta,
 plumbagine, sarcico, umbra, quando co-
 lor surdus, capillamento, & pterygio. Ca-
 ve aut extuberantes viliores æquali-
 bus. Figura oblonga maximè proba-
 tur, dein quæ vocatur lenticula, post-
 eâ clypeoides & rotunda; angulosis mi-*

nima gratia. Et illud meminisse conveniet, incrementibus variè maculis ac verrucis, linearumq; interveniente multiplici ductu & colore, mutari sæpiùs nomina in eadem plerumq; materia. Omnes in *Agveos, Rubente, Cœruleos, Virides, Flavos, Nigros, Albos & Varios* optimè distinxeris.

I. *Agvei sunt Adamas & Crystallus.*

1. *Adamas* non nisi in auro nasci videbatur, biennio perfectus, *Indicus* crystalli quædam cognatione sexangulo lævore turbinatur in mucronem: duritia credita inenarrabilis, simulq; ignium victrix natura, & nunquam incallescens. Milii magnitudine *Cenchros* est; ferri splendore *Sideritis* maltet pondere ante cæteros: in æreum colorem vergit *Cyprinus*.

2. *Crystallo* aquæ in glaciem congelatæ æmulatio, corpus mollissimum, & ita in sexangulo absolutus laterum lævor, ut arte æquari non possit. Puri & sine vitio *acentela*: pellucidi *montani*; obscuriores & qui colores

res

res fronti applicati reddunt, *Irides*; duriores *Pseudoadamantes* dicuntur. Prædurum fragileq; centrum quibusdam.

II. *Rubent, Rubinus, Granatus, Hyacinthus, Sardonyx, Carbunculus.*

I. *Rubinus*, ex rosei coloris matrice candicans primum, mox ubi maturuit, rubescens, cum exigua cærulei portiuncula prodit. *Balassius* seu *Pallacius*, mater rubini est, cermesino sed admodum diluto tincta. *Spinellus* magis rubet. *Rubacorum* seu *Rubicellorum* extremus igniculus plerumq; flavescit, corpus contra ignem non satis obfirmatum.

2. *Granato* ex flavedine ignis instar minii rubor; si hujus nimium, *Soriana* dicitur; si flavedinis, *Hyacinthi species*; si Martiolæ violæ colore interpungitur, *Rubino de la roccha*, *Carbunculus* forte *Amethystizon*. Saturorubore tinguntur *Bohemici*; & nisi excaventur, nigrescunt. *Almandini* *Alabandici* sunt *Carbunculi*; *Amardini*, *Troëzenii*,

3. *Hyacinthus*, recentiorum nempe, sanguinis admodum biliosi colorem refert, qui *optimus*: rubedine croci flavescit, vilior; succini flavi, *vilissimus*, quia nec translucet.

4. *Sardonyx* si *Indicus* candore in Sarda intelligitur: hoc est, veluti carnis ungue hominis imposito, & utroq; translucido. Sarda superficies, onychis radix, vel vice versa. Cæcæ, quæ non translucent. *Arabico* radix nigra aut cæruleum imitans, unguis minium iacretum candido pingvi, nec sine quadam spe purpuræ in minium transeunte.

5. *Carbunculus* (*anthrax*, *pyropus*) similitudine ignium etiam in tenebris lucet. Liquidioris flammæ masculi: languidioris *fœmine*, universumq; fulgorem extra se fundunt. *Amythystion* extremus igniculus in amythysti violam exit. *Sirtite* pinnato fulgore radiant. *Indici* retorrido; & si qui ex his lividius, *lithizontes* dicuntur. *Carchedoni* nigrioris aspectus, inclinatione

tione acrius excitantur. Ex cognatis, *Anthracites* candida vena præcincta in igne intermorta extinguitur, aquis perfusa exardescit. *Sandastro* aureæ intus guttæ stellantes, *Hyadas* & numero & positione imitantur. *Sandaresos* feu *Sandasar* & *Sandaseros* superiore vilior. *Lychnitis* carbunculus remissior, eiq; præcipua lucernarum accensarum gratia. *Jonis*, quædam radiat purpurâ, alterâ coccô.

III. *Cœrulei* sunt *Sapphirus*, *Amethystus*, & *Hyacinthus* Plinij.

1. *Sapphirus* (*Thalassites*) recentiorum intellige, vel saturè admodum, cyaneus est, vel dilutè & ὑδαπέρεσθαι: Albicantes & lactei coloris, cui aliquid cœrulei admixtum, degeneres, Detrahitur & igne color.

2. *Amethystus* violaceo perlucet, ita, ut *Indica* absolutum felicitis purpuræ habeat, fundatq; aspectu leniter blandum; altera descendat ad hyacinthos, *Indis Sacodion*; tertia dilutior, *Sapinos*, quæ & *Paranites*; quarta

vini colore; quinta ad viciniam crystalli descendit, albicante purpurâ in dejectu. *Pederota* quibusdam, *Anterota* aliis, & *Veneris gemma*.

3. *Hyacintho Plinij* dilutus est Amethysti fulgor, primo quoque aspectu gratus, evanescit antequam satiet, adeoque non implet oculos, ut pene non attingat, marcescens citius nominis sui flore. *Θαλασσίτης* flucticolor est: ῥοδινὸς rosas imitatur: *νύκτις* inter roseum & dilutiorem ludit: *νύκτις* αἰετῆρ, qui & *χωννῆς*, *δελδοκῆς*, magis ad albedinem vergit.

IV. *Virides* sunt *Smaragdus*, *Beryllus*, & *Topazius veterum*.

1. *Smaragdo*, qui & *Prasimus*, *Neronianus*, *Domitianus* nihil omnino viridius ulli comparatum viret. Longinquo amplificatur visu, inficiens circa se repercussum aërem, semperque sensim radiat, ob crassitudinem sui facilitate translucidâ. Nulli major austeritas quam *Scythico*. Colorem expellit & aciem recipit *Cyprius*, glaucus ali-

aliqvando. *Herminei* pingviter ex-
tumescent. *Persici*, radiant nec per-
spiciuntur. *Attici* è longinqvo spe-
ciosiores. *Medici* fluctuosi & rerum
imagines complexi. *Carchedonij* seu
Chalcedonij, colore incerti, venosi &
sqvamosi. Est & *cholos* dictus, vel
potius *chloros*, *Chalcosmaragdus*, æreis
venis turbida, & *Pseudosmaragdus* è
qva pila. Qvi albis venis circumliga-
tur, *Galactites* dicitur.

2. *Berylli* viriditatem puri maris
imitantur, & ni color surdus repercuf-
su angulorum excitetur, hebescent.
Pallidiores exeunte in aureum fulgo-
re, *Chrysoberylli* sunt; pallidiores ma-
gis & forte sui generis, *Chrysoprassi*;
quos excipiunt *hyacinthizontes*, *aerei-
des*, *Cerini*, *Oleaginei*, & *crystallis* si-
miles.

3. *Topazio veterum* olei recentis
viror, aureo fulgore renitens, ipsa
amplissima gemmarum. & sola nobi-
lium limam sentit, usuq; atteritur.
Prasocidis tota similitudo ad succum
porri

porri dirigitur. *Chrysoptero* egreditur fulgor in similem auro colorem.

V. *Flavi* sunt *Chrysolithus veterum*, *Topazius recentiorum*, & *Xanthium*.

1. *Chrysolithus veterum* in collatione aurum albicare quadam argenti facie cogit. In colorem electri se inclinatur *Chryselectros*; interveniente candidâ venâ *Leucochrysos*; translucente veluti per aurum sincero melle, *Mellichrysos*. Est & *Capnias* & qui vitreis similis veluti croco refulget. In *Arabicis* interpellatur fulgor macularum nubo.

2. *Topazius recentiorum*, si orientalis, auri purissimi instar rutilat, solo adamante minus durior; si occidentalis, cum auro parum nigricat, chrystallo mollior.

3. *Xanthium* seu *Xantha*, plebeja gemma è luteo pallescens.

VI. *Nigra* gemma est *Morion Indica*, quæ vocatur *Pramnium* & quidem *Alexandrinum* si in ea miscetur, & carbunculi color; *Sardium*, si Sardæ.

VII. *Albus seu candidus est Lapis Bononiensis seu lithosphorus, crystallina propemodum perspicuitate, pondere plumbi, & cui intus à centro radiorum instar undiq; albæ striæ ad circumferentiam in stellæ effigiem. Calcinatus & soli vel flammæ expositus, lucem sine calore recipit, visuiq; in tenebris refert.*

VIII. *Varij sunt Opalus, Pederos, Lapis novacularum, & Bezoar minerale, quibus Fluores addi possunt.*

1. *Opalo inest carbunculi tenuior ignis, Amethysti fulgens purpura, Smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili misturâ lucentia. Qui lucem stellæ intus velut exspaciantem includit, Astroites est; qui oculis piscium similis, parumq; cœrulei, lactis instar ostentat, Pseudopalus.*

2. *Pederos (Indi Sangenon & Argenon vocant) oculi gratiam imitatur, sed mollius nitet, rarò non scaber. Summa coloris ex aëre & purpura, viriditas Smaragdi dceft.*

3. *La*

3. *Lapis Novacularum* (Ihli) cœruleo albo & nigro superbit, & rerum reddit imagines, tam translucidus.

4. Bezoar minerale (pietra d'aventura.)

5. *Fluores* gemmis similes, sed cedente duritie rubri, ex diluto purpurei, cœrulei, lutei, cineracei, subnigri, Igne metallico liqvescunt.

ARTICULUS II.

LAPIDES SEMIDIAPHANI ET SEMIOPACI.

Lapidum Semidiaphanorum alii veteribus erant noti, minus alii.

I. Ex notis sunt, *Sardius*, *Chalcedonius*, *Onyx*, *Achates*, *Jaspis*, & *Heliotropius*.

1. *Sardius* (*Sarda*, *Carneolus*) in faxi aliquando corde hæret, loturæ carnis obscurâ nubeculâ offusæ similis. *Mares* excitatiùs fulgent; *fœminæ* pingviores & crassius nitent. *Ruber Indicus* à magnitudine *disemos* vocatur. Non tenet partem ceræ in signò. *Polia* quæ
canti-

canitiem quãdam Sardo inducit; & *Spartopolios*, quæ eandem rariorem, nigro, inter affines.

2. *Chalcedonius*, ex albô ad cœruleum dilutum vergit, ut verè hebeti pallore refulgeat, si optima; lacteis zonis distingvitur, vel fumosa integitur nubecula, si *deterior*.

3. *Onyx* olim quæ plurimas variasque cum lacteis zonis habet venas, omnium in transitu colore inenarrabili & in unum redeunte concentum suavitate gratâ: nunc quæ variorum colorum zonas, distinctè sibi superimpositas, cum unguis humani in substratô nitore ostendit. Dum zona alba imagine scalpitur, aut nigra substernitur, *Memphites* & *Camœhuia* audit.

4. *Achates* numerosa linearum & macularum insignitur varietate, quæ nemora, flumina, arbores, homines adeoq; ipsos ostentant. Qui velut arbuscula insignis est, *Dendrachates*, qui guttis aureis distingvitur, *Coralloacha-*

44 LAPIDES SEMIDIAPHANI

loachates, qui pellem leoninam, *Leontinus* vocatur. Sunt & *Phasachatis*, *Cerachatis*, *Sardachatis*, *Hemachatis*, & *Leucachatis*, nomina.

5. Jaspidi eadem colorum varietas, sed minor cum pulverulenta scabritie durties, nec ita perpoliri exacte potest. Transversâ lineâ albâ præcincta *Grammatias* est, pluribus *polygrammas*. Nubem complexa & nives imitata *Onychipuncta* & *Jasponix*. Fumô veluti infecta, *Capnias*. Colori etiam & figuræ nomina sua debet *Therebinthiusa*, *Arius*, & *Crucifera*.

6. *Heliotropius*, in porraceo obscuro corpore puncta sanguinea gerit.

II. Ex minus notis sunt,

1. *Lapis nephriticus*, verè *Smaragdus* obscurior, sed qui candidis aliquando punctulis variat, oleo semper velut inuncta superficie.

2. *Lapis colicus* sine ullis punctis viridis, colicæ saliva aspersus & umbilico impositus remedium.

3. *Coccus Paraguyanorum* (venter
chrystal-

chrySTALLINUS, *Ætites gemmata*) crassi farciminis specie, extra ex rubro impuro & albo mistus, expolitus ejusdem cum optimo Chalcedonio coloris, & in meditullio vacuus. Spontè rumpitur vacuus, & ingentem crepitum edit.

4. *Lapis grandinis* *Vormij* cum tonitru, fulmine, & insolitæ magnitudinis grandine decidit, coloris nivei, cretæ similis sed durior, crustâ vitreâ armatus.

ARTICULUS III.

LAPIDES OPACI MINORES.

Opacorum alii sunt *Minores*, *Majores* alii: & illi vel *nobiliores*, & inter hos *plebeji rariorum generum*; vel *minus nobiles*.

I. *Ex Nobilibus*

1. *Virides* sunt,

1. *Molochites* & 2. *Callais* (*Callaica* feu *callaina*) ex quibus ille malvæ instar recentis viridis spissus viret, si bonus;

in.

in *deteriore* vel *albæ* intercurrent *venæ*, cum *nigris* aliquando *maculis*, vel *cœruleus* distinctè intermiscetur color: *Iste* è *viridi* pallet, *Smaragdi* proximus, & in *rupibus* *inviis* *gelidis* que *oculi* *figura* *extuberat*, *leviter* que *adhæret*, nec ut *agnata* *petris*, sed ut *apposita*.

3. *Turcoidi* (*Turchesia*, *Turquesia*, *Turcosa*, *Turchina* eadem quibusdam *Plinii* *Boreas*, *Callais*, *Jassis* *cicci* (Σου) *æruginis* color, sed qui in *Orientali* ad *cœruleum* potiùs quam *viridem* tendit; in *Occidentali* aut plus *albicat*, aut magis *virescit*, servat *colorem* de *rupe* *veteri*, amittit de *nova*.

II. *Cœrulei* sunt *Sapphirus* *Plinij*, *Cyanus*, *Lapis Lazuli*, *Lapis Armenus*, & *Lapis Lapis*. Et

1. *Sapphirus* quidem raro cum *purpura*, & *aureis* *punctis* *collucet*, nunquam tamen *pellucida*, *sculpturæ* *inutilis* *mas* *intervenientibus* *crySTALLINIS* *centris*. *Orniscus* *aureis* *punctis* *sparfus* *est*, *zevoinus* Ⓞ.

2. *Cya-*

2. *Cyano aureus pulvis* aliquando inest.

3. *Lapidi Lazuli aurea punctula & flammulæ*, Ex oriente contra flammam contumax: cedit Occidentalis & in pulverem resolvitur.

4. *Lapidi Armeno cœrulea* in viridi tinctura, venæ aureæ nullæ, nec ulla flammarum patientia. Ætate in viridem degenerat.

5. *Lapidi Lipis*, intermicantes quasi argentæ micæ, sapor mordax.

III. *Albent Amiantus, Bufonites mineralis & Callimus.*

1. *Amiantus* (*lapis Carystius, Asbestinus, Bostrichites, Corfoides, Iscultos*) aluminis similis, fibrosus, mollis & candidus, & subviridis, Nihil igne deperdit, efflorescit dum teritur in plumas, aptaturq; in fila, qui politi eboris instar nitet. *Entalium & Amentum dulce* vocatur.

2. *Bufonites mineralis* colore est mespili cinereo albescens, figura aliquando oculi in medio, aliquando
 albus

albus vel niger subtilissimus circulus. Saxo alto ad littora & scopulos à mari flagellatos innascitur.

3. *Callasmo* pars crystalli instar pelucida, pars nebulosa, ut *Sardæ*. Locus aliquando in gæode grandi, nec non mirandæ imagines.

IV. *Sui coloris* sunt *Lapis Sanguinalis*, *Manualis*, *Hystericus*, *Izlihuilotli Mistecensium*, *Tolteca-izli*, *Garatronius*, *Ovum angvinum Pliny*, *Ovum angvinum Gesneri*, *Lapis angvium Bohemorum*, *Ætites* & *Oculus mundi*.

1. *Lapis Sanguinalis*, maculis sanguineis distingvitur.

2. *Manualis*, rimas manuum & pedum sanat.

3. *Hystericus* niger, ponderosus, majore ex parte teres & rotundus, uteri umbilico impositus solatium.

4. *Izlihuilotli Mistecensium* nigerrimus, politus ornamentum.

5. *Tolteca-izli*, punctis nigris & rubris variegatur.

6. *Garatronio* figuræ ductibus Arabicis

bicis similes, coloris aurei, in plano purpureo.

7. *Ovum angvinum Plinij* in magna Galliarum fama, Græcis omissum, mali orbicularis modici magnitudine, crusta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum polypi crebris, insigne Druidis. Angves innumeri æstate convoluti, salivis faucium, corporumq; spumis artificii complexu glomerantur. Ovum fortè testudinis in lapidem duratum.

8. *Ovo angvino Gesneri* forma lenticularis vel hemisphærica, colore fusco albicans, intus candidus, crusta extus silicea, & à basi plana, elatæ veluti serpentum & læcertorum caudæ.

9. *Lapis angvium Bohemorum* vitrum est; ideò eò in ducendis filis ad verticillos mulieres utuntur.

10. *Ætites* in nidis Aquilarum reperiri dicitur, magnaq; ex argumento promovendi vel retinendi partum fama. Qui ex Oriente Callimo gravidus est; Cinereus fæminei sexûs, argillâ

gillâ vel margâ, seaber uterq; *Taphiusio* candor & rotunda facies. *Saxonico* cellulæ in superficie.

II. *Oculus mundi* pisi est magnitudine, eboris colore, aquæ injectus limpida statim ab ora ad centrum, mox totus translucet, & splendet: Extraetus sensim lumen amittit.

II. Ex *Minus nobilibus* quidam *rubent*, alii *albescunt*, nonnulli sunt *virides*, *ferruginei*, vel *varii coloris*, nonnulli *sui*.

I. *Rubent Hematites*, *Schistos*, *Lapis Miny*, *ammochrysos*.

1. *Hematites* sanguine est obscurior, ac si ferri scobes minio nativo misceretur. *Niger* & pondere insignis *Androdamas* est, redditq; succum sanguineum. Utilis ambustis *Elatites*, quamdiu crudus, coctus *Miltites* dicitur. *Vistus* minii colorem imitatur.

2. *Schiston* venæ rubentes discernunt, ex laminisq; perspicuis componitur. *Nigricat* e quidem, sed commendatior croco similis, peculiariter namq; splendet.

3. *La-*

3. *Lapis Minij* seu *Cinnabaris* ex purpura ad ruborem declinat, insigniter gravis, argenti vivi hospes. *Syncero* cocci nitor: *secundarij* splendor uliginem in parietibus sentit. *Ephesinum* *κινναβαρῆς* Cilbianis agris curatio magni operis erat. *Hispanicum* solum vetustissimis cognitum.

4. *Ammochryso* seu *Aurenio* minij nativi color, flavescens interdum, substantia arenosa, & quæ aureo pulvere conspergitur.

II. *Albescunt*, *Lapis Samius*, *Galai-
cos*, *Specularis*, *Porus* seu *Tophus*, *Ilven-
sis*, *Phrygius*, *Ageratus*, *Arabicus*, *Gala-
xia*, *Galactites*, *Spongie*, *Sulfuris*, *Sabuli*,
Aldenbergensis, & *corallium album fos-
sile*.

1. *Lapis Samius* candidior & durior est: nigricans ebur fossile & exhebenus dicitur.

2. *Galai-
cos* Plinii fortè & affinis, *Argyrodamanti* similis, se 1 fordidi-
or.

3. *Specularis* crystalli instar pellucidus, flexilis, & in bracteas tenuissi-

mas scindi promptissimus, Facile in gypsum excoquitur.

4. *Porus* seu *tophus* (*chernites*) colore & duritie aliquando Pario marmoris par, scaber & asper, qui facile in arenam resolvitur. Est & mollis, niger, ruber.

5. *Lapis Ilvensis*, Plinii fortè *Acapis*, nitro similis, pumicosus, & aureis guttis stellatus.

6. *Phrygius* gleba pumicosa, pallens & lineis albis distincta optima. Ignotus hodiè.

7. *Ageratus* huic non dissimilis, coriariis in usu.

8. *Arabicus*, (*Arabus*, *Arabius*) ebori maculoso simillimus; & hoc videretur, nisi duritia abnueret.

9. *Galaxia* ex Nilo colore lactis. Trita lactis succo & sapore notabilis, *Leucogea* & *Smectis*.

10. *Galactites*, cinereus sed lacteum dulcemq; succum emittit.

11. *Spongie* seu *Spongites*, quibusdam *Tecolithus* in spongiis invenitur, candidus,

didus, friabilis, & qui in similem succum resolvitur.

12. In lapide sulfuris particulæ quædam aureo colore radiant, inter arrendum sulfureas scintillas ejaculatur.

13. Sabuli subcinereus per se candidissimus aliquando, & facile ferrô in tenuissimum pulverem teritur.

14. Aldenbergius violam halat, sive is extra albicet, intra cinereus, sive rubescat.

15. Corallium album fossile aliquando est ramosum & variè protuberans; aliquando geniculatum, superficie ramosa, aliquando rudius & informe.

III. Virides sunt Morochtus (Morochtis, Morechtis $\lambda\delta\mu\omicron\gamma\epsilon\alpha\phi\iota\varsigma$) qui porraceus, lacte sudat, & nitet, & Troytes (Thoites) jaspidis similitudine subviridis, qui mordacem succum fundit.

IV. Ferruginei coloris sunt Smiris & Magores, quorum ille duritie ad gemmas sculpendas factus est, hic ex fer-

rugineo in cœruleum tendit, orbis miraculum attractione, verticitate, inclinatione, & variatione nobili. Trahitur à magnete ferrum, & patitur mores, domitrixq; illa rerum omnium materia, ad inane nescio quid currit: atq; ut propius venit, assistit, teneturq; & complexu hæret. Est & niger & candidus. Albus & lineis nigris inscriptus *Calamita alba*. Ferrum rejiciens, *Theamedes*; aurum, *Pantarbas* dicitur.

V. *Varium colorem induere lapis gyphi & Memphites*. Ex eo si uratur, calx fit, unde gypsum. Iste pingvis calculorum magnitudine, illitusque stupefacit membra.

VI. *Sui coloris, sunt Talcum, Pumex, Hydrolithus, Spromus, Sarcophagus, & Melitites.*

1. *Talcum* (*stella terra, Argyrodamas, Selenitis Dioscoridis*,) stellarum instar argenteoq; nitore splendet, ex tenuissimis laminis componitur, in igne perenne.

2. *Pu-*

2. *Pumex* (*lapis Scyrus & Thyrrenus Vulcani, de Barca, Pupex, Sperator*) liquefactorum & adustorum lapidum, sax & spuma, fistulis refertus, & aquæ innatans.

3. *Hydrolithus* in speluncis ex succo, vel in canalibus ex sedimento con- crescere solet.

4. *Lapis Spromus* colore primùm subflavo, post Leucophæo, spongiosus aquam imbibit, quæ deinde guttatim expressa quasi destillat.

5. *Sarcophagus* seu *Assius*, fissili venâ scinditur; corpora defunctorum in eo absumi constat intra quadragesimum diem, exceptis dentibus.

6. *Melitites* colore mellis, succum dulcem remittit tusus.

ARTICULUS IV.

LAPIDES OPACI MA- JORES.

O Paci majores ad Marmor, Saxum, Silicem, & Cotem reducuntur, ex quibus qui manum implent, Manua-

les dices, qui opificum operi inserviunt, *Operarios*; qui in novam formam cæduntur, *redivivos*.

I. *Marmor* purior materia, durissimum idem, & splendorem si poliatur recipit; recrescit in fodinis erutum, molliusq; morâ temporis induratur. Si *granulatum* seu scabiosum est, & siliicis instar, disilit dùm sculpitur. Durities clavo similis *centrum* vocatur. Hinc & *Scobs centrosa*. Fulget *Parium*, quod & *Lychnites* splendere radiat, et si translucet, *Plinij Phengites* est, quod interdum venis flavescit. *Coralliticum* mensurâ non ultra bina cubita candore proximum ebori, & quâdam similitudine. *Alabastrites* seu *Alabastrum* paulò aliis mollius, & primum marmoris rudimentum. Maximè mellei coloris in vertices maculosi atq; non translucidi probatur. *Augusteum* quodammodo in vertice undatim crispatur. *Tiberinum* sparsum convolutâ canitie. *Basaltes* seu *Basanites* ferrei coloris atq; duritiæ.

Obst.

Obsidianus lapis translucet aliquando crasfiore visu, atq; in speculis parietum pro imagine umbras reddit. *Lapis Lydius* (*basannus, chrysitis, coticula*) ferrei coloris, interdum ruffus, auri & argenti explorator. Qui hominis halitu protinus sudat, nubemq; discutit, *optimus*. *Porphyrites* rubrum est: candidis intervenientibus punctis seu furfuribus, *Leucostictos*, vel potiùs *Leptosephos*; punctis nigris si inquinetur, *hyenites* vel *stygmites* & *psaronium*; si aureis guttis aspergitur, *Thebaicum*; si aspectu ad purpuram magis declinat, *Alabandicum*. Viride pretiosissimi generis, cunctisq; hilarius, *Lacedemonium*. Serpentium maculis simile, *Ophites*; cinereò colore maculatur, *Tephrias*; Ovorum speciem maculis exhibet *Ovatum*; formam pediculorum mentitur *Pediculatum*; variò colore tingitur *maculosum*. Invenies aliquando canis, felis, avium, piscium, hominis, Eremitæ, monachi, imò crucifixi, Deiparæ, Urbium & Litterarum effigiem.

II. *Saxum* solâ impuriore materiâ à marmore discedit, sæpeq; in eo conchæ & filices; prominentia *Crepidines* vocant. *Arenarium* ex crasforibus & tenuissimis arenis componitur. *Crustosum* seu *scissile* (fortè olim *Spinus*) in crustas finditur, stratis & tectis utiles. *Limosum* futuri saxi initium facile in limum resolvitur. *Tophaceum* intraterram aliquando ita molle, ut ferrâ secari possit. *Calcarium* excoctum calcem pro cemento suggerit. *Molare* ex parvis filicibus & arena subtiliore constat. *Comense* (*lapis Comensis*, *lapis lebetum*, *lapis colubrinus*) spongiosus, viridis, & candicantibus maculis respersus, quæ argenteis micis radiant: ex quo vascula tantæ tenuitatis, ut penè ductilia sint, tornantur. *Pholadis* colore *Leucophæo*, asperum, cavernosum, sed non pervium, *φωλαίδων*, *φωλητήριον*. *Balani*, intense cinereum, lævigatum, nullò foraminis extra vestigio intus balanis repletum. *Mænis*, lapis est propriè dictus, impu-

impurioris materiæ, scaber, porosus, & omnis coloris capax. *Molles* ex his in totum ad ædificia inutiles mortalitate mollitiæ. Exercentur halitû maris, fricantur vent ô, verberantur imbribus. Si qvî in opere tractabiles, laborem sub tecto tolerant. *Tiburtinû* ad reliqua fortes, vapore disiliunt. *Fluviatiles* semper veluti madent. *Globosi* contra injuriam fortes, sed ad structuram infideles, nisi multâ suffrenatione devincti. *Fungifer* crustâ crassâ tepidè irrorata quarto die fungos fundit.

III. *Silex* durissimum saxi genus, & quod calcem non bibit, variisqve, sed obscuris à natura coloribus tingitur, vitrorum & factitiorum lapidum materia, si translucidum & album, plerumq; liqvabile, *Pyrimachus*; si durum, silentem intra se ignis laticem fovet, *Pyrites*; si nigricat, cum fasciis argenteum lævorem exprimantibus, *Argyromelanos* appellatur.

IV. *Cos* ex lapidibus etiam opera-

riis, nigra, alba, viridis, rubescēs, lutea, variegata, Inter *aquarias*, quæ & *rotarie* & *gyratiles* laus olim *Naxiæ* præcipua. Trahentes repertæ & in Italia, aquæ aciem acerrimo affectu, nec non quas *Passernices* vocant. *Laconia* olei indigæ, *Flaminitana* salivâ hominum proficiunt, & quia in tonstrinis humectantur, *salivarias* dices. *Oleariis*, quæ & *Oleariæ Croticæ*, *scalptores*, *scalpra* & cæla exterunt. *Ocularibus* collyria affricantur.

ARTICULUS V.

LAPIDES CERTI, CERTÆ FIGURÆ.

Lapides certi, certæ figuræ, vel specie *naturalium* aut *artificialium* nascuntur, vel horum *simulacrum* sibi à natura impressum exhibent.

I. Ex *naturalibus figuris* quædam sunt *cælestium*, quædam *sublunarium*: Nonnullæ *plantas*, *partes animalium*, *hominis* quæ ipsius præ se ferunt.

I. *Cælestium* ostentatores sunt.

1. *Aste-*

1. *Asterias* seu *Astroites*, qui stellas exactè refert, aliquando rosas, vermium & caudarum gyros, sæpè confusè maculas.

2. In *Asteria vera* seu *stellari lapide* (*sphragis Asteros* Gesnero) ita eadem supra ponuntur, ut separari ab invicem possint. Eminent radii suis angulis, in medio cavitas, margines striis transversis fulcantur.

3. *Asteria Plinij* candidantium proxima, inclusam lucem pupillæ modò continet, ac transfundit cum inclinatione, velut intus ambulantiem ex alio atq; alio loco reddens.

4. *Ceraunia* inter candidas fulgorem syderum rapit, concursantemq; intus stellam habet.

5. *Selenites Plinij* ex candido translucet, imaginem lunæ continet, redditq; eam in dies singulos, crescentis minutisq; numeris.

6. *Selenites Dioscoridis* (αϛΦόλιτϛ, *Aphroselenos*, nonnullis *Talcum*) albus,

inanis & lævis, per lunæ augmenta plenior, & solidior invenitur.

7. *Astrios* crystallo propinquus, intus à centro lucet, lunæ plenæ fulgore.

8. *Lapis Hildesheimiensis* novæ lunæ in cornua curvatæ speciem gerit, aurei coloris armaturâ tectus, striatus quandoq;.

9. *Tephrites* seu *Ménois* lunæ crescentis & corniculatæ est formâ.

II. *Sublunarium* specie sunt,

1. *Stalactites* aquæ ex alto decidentis progenies, styriis similis, in pyramidem desinens, albus, pellucidus.

2. *Stalagmites* qui è guttis rotundis in terra densa coagmentatur, pisorum vel coriandri magnitudine, sæpè in una massa plurimi, favis quasi includuntur.

3. *Sardonyci Indicæ* cereum aut corneum Substratum, circuli albi, & quædam cœlestis arcûs æmulatio, superficies locustarum maris crustis rubentior.

4. *Lapis Caymanum* calculorum, fluviatilium æmulus, quartanæ averruncus, in crocodilorum ventriculo reperitur.

III. *Plantas representant,*

1. *Corallum* (*lithodendron, dendritis, Gorgonius*) cui fruticis effigies, hominis sæpè longitudo, color anteqvam lapidescat varius, lignum prima materia. *Pseudocorallo verrucario* superficies lineis inscripta, verrucæ frequentes, quæ vesiculas habent.

2. *Lapis Judaicus* (*Syriacus, Etio, Phœnicites, Pyrene, Thecolithos, Eurheus, Cisteolithos*) olivæ est specie, striis velut tornò secundùm longitudinem ductis, albus & subcinereus.

3. *Fungites VVormij*, cui striæ partim profundæ, partim echinatae, in modulum terminantur, figurâ fungi.

4. *Nuciformis*, qui nucem myristicam substantiâ refert, pulpâ intus ex luteo variegata.

5. *Syringites*, qui stipulæ internodio similis, perpetuâ fistulâ cavatur.

6. *Indicus VVormij* ad Achites refertur.

7. *Cenchrites*, qui milii grana velut sparsa exhibet. Sunt qui Agallochi, fantali, caudicum, cucurbitularum, melopeponum, conorum, malorum Persicorum, castanearum, anacardii, tritici, pisi, piperis, seminis lentis, & raporum figurâ ludunt.

IV. *Animalium partes* plurimi referunt.

Et 1. *Avium* quidem *Hieracites*, qui milvinis nigrisq; plumis alternatur. *Geranites*, qui oculum gruis mentitur. *Perdicites*, qui striis & colore perdicum pennas exprimit. *Ætites* (alius à priore) qui colorem aquilæ candicante caudâ. *Peristerites*, qui capite, rostrô, pedibus, pectore, caudâ columbam; solis alarum lineamentis deficientibus.

2. *Piscium* verò *Lepidotes*, qui squamas variis coloribus imitatur. *Rhombites*, castanææ magnitudine candidus, qui

qvi squamis parvis obliquis, eminentibus undiq; plenus est.

3. *Astrobotus*, seu *Astrolus*, oculis piscium similis est, relictus candido in solo. *Ammonites* seu *Amites*, qvi ex arenis componitur, nucis juglandis magnitudine, ovis piscium similis. Qvi ex lapillis pisi aut orobi magnitudine constat, *Pisolithos*; qvi milii, *Cenchrites*, qvi seminis papaveris, *Meconites* dicitur.

3. *Exangvium* etiam

1. *Ostracites*, (λιθόςρε) qvi ostreis similis, crustosus & scissilis, sonitumq; ollæ percussus reddit. *Ceramites* vocatur, qvia colorem testæ habet; *Cheramites* cum cœruleis pullis cingitur.

2. *Porphyroides* qvi cinereus, & purpuræ instar aculeis clavatur, sed sine turbine,

3. *Conchites*, qvi lineis incurvis ad scapulas redeuntibus, & aurei coloris armaturâ superbit,

4. *Lapis Megaricus*, in cujus toto

COR-

corpore conchæ marinæ sparsæ sunt.

5. *Ctenites*, quæ pectines refert, & oris ceti figuram quandoq;: In unô faxô sex vel septem invenias cinereô colore.

6. *Myites*, quæ imitatur musculos, oblongus & pectinis modô rotundus.

7. *Strombus* seu *Strombites*, quæ cochleæ aquatili similis, ex amplo in tenue turbinis instar deficit, in spiram à dextrâ tortus.

8. *Onychites*, ungvibus odoratis, quæ onychi tam colore quàm figura similis.

9. *Cancrinites*, quæ pectus cancri in lapidem versi refert, lineæ albæ juncturas costarum æmulantur, & totum corpus pervadunt.

10. *Scolopendrites*, cui lineæ undarum penè ductu discurrunt, brevissimis petiolis transversis plenæ, ut vermes scolopendræ.

4. *Quadrupedum*

1. Ocu-

1. *Oculus Cati seu felis* (*oculus Solis, Mithrax Persarum, Pseudopalus*) qui oculum animalis hujus apprimè exprimit, ex lacteô & fusco in medio veluti quodam divortio separatis, in alterâ semper parte (si invertas) candidior & lucidior.

2. *Oculus Beli*, qui albicans, pupillam pingit nigram, è medio aureo fulgore lucentem.

3. *Lycophthalmos*, qui ex rutilo sanguineus, in medio nigrum candido cingitur, ut luporum oculi.

4. *Leucophthalmos rutilus* aliàs, oculi speciem candidam nigramque continet.

5. *Triophthalmos*, qui cum onyche nascitur, tres oculos simul exprimens.

6. *Glossopetra* (*lamiarum dens, glottis Cardano*) quæ serpentis vel potiùs pici linguam refert, crassâ parte lapidea, mucronatâ cornea, atroque colore sturni unguis instar splendet. Invenitur & dentatis marginibus.

7. *Lapis Renalis*, qui renis formam
exhi-

exhibet, subruber, cuitâ ferreâ testus.

8. *Ceratites* (cornu fosfile) qui cornu specie tam magnus aliquando, ut nulli animali tribui possit, intus mollis, albus, levis, friabilis, margæ succo lapidescente irroratæ soboles.

9. *Crucifer*, qui cornu bubuli facie, & dum transversim in orbiculos scinditur, crucem nigro colore mentitur.

10. *Cornu Ammonis*, quod aureo colore arietini cornu effigiem reddit; nodosum aliquando, quasi juncturis cohæreat.

11. *Ossifragus*, (*Osteites*, *Ammosteos*, *Osteocolla*, *Osteolithos*, *Holosteg*, *Stelechites*, *lapis sabulosus*) qui ossis speciem refert, concavus, medullâ friabili in liquorem solubilis. Pullulat aliquando è terra, & stipitis ramis mutilati figuram exhibet. Species *Enostios* est, fracti ossis similitudine.

12. *Enorchis*, qui ovi columbini magnitudine, obscuris coloribus fordescens,

descens, lapidem inclusum habet, testium formâ, Plinio candidus; divisusq; fragmentis testium effigiem repræsentat.

13. *Geodes oblongus* stercoris canini specie, candidus & utrinq; acuminatus; quibusdam Bezoar Ægypti fossile, & *Ætites* fœmina Plinii.

14. *Chelonites*, nuper exclusæ ex ovæ testudinis, cui cameratum & variis quadrangulis distinctum operimentum, simulachrum: sæpè totam testudinem pronè & supinè refert. Qui cum tonitribus decidisse creditur, & magnas eminentias habet, *Brontias* est; qui cum pluvia & exiguas, *Obibrias*; qui nullas & hemisphæricæ formæ est, *Ceraunnias*.

15. *Bincardia*, petra cordi bubulo similis, Babylone & circa Neapolim proveniens.

16. *Buglossus*, lingvæ bubulæ, pondere ferri, & cui duo crassiore parte foramina.

17. *Ophiomorphites*, serpentis in spiram

ram convoluti facie est, caudâ centrum occupante.

5. Ad *hominis partes* accedunt

1. *Onyx*, cui candor in substrato unguis humani similitudine.

2. *Umbilicus Veneris* (*Umbilicus marinus*, *oculus marinus faba marina*) qui umbilici humani specie conchæ rudimentum, spiris in gyrum actis, rubello & albo hinc inde distingvitur.

3. *Hysterolithus*, seu *hystera petra* qui muliebrem naturam exhibet, inter divaricata quasi femora.

4. *Diphyes duplex*, candida & nigra, mas & fœmina, genitale utriusque sexûs distingvente lineâ.

5. *Idee dactyli*, qui in Creta ferreo colore pollicem humanum referunt.

6. *Variolatus*, qui variolarum rudimenta præ se fert, unus fuscus ad viriditatem tendit, alter flavescens, tertius leucophæus.

7. *Glossoeides*, qui ad radicem spissior, ad apicem arcuatus, humanam linguam apprimè exprimit.

II. *Artificialia imitantur* haud pauci.

1. *Rotundi* sunt *Geodes* seu *Ætites*, qui terram continet, & aquæ injectus fridorem varium edit; & *Enhydros*, qui aquam, in candore lævis, illa quæ ad motum veluti in ovis liquor fluctuat.

2. *Hemisphærici* præter *Chelidonium*, *Cheloniten*, jam dictos, *Oculi cancri*, qui in gammaris exuvias deposituris, inveniuntur.

3. *Cylindriformis*, sed compressus, *Rhombites* in *Galgebergô*, striis se ita interfecantibus, ut plures in medio eminentiæ fiant.

4. *Cuneiformis* est *Cerauneas* in albo fuscus vel niger, duritiæ siliceæ, foramine rotundô, aliquando pertusus. Rotundi & nigri *Betuli* vocantur, longi *Ceraunie*; perforati, *Disci*; sunt & securibus similes.

5. *Rota* aut tympani figuram ostentat, *Trochites*. E modiolò radii eminentes ad extimum orbis, & inter eos striæ.

striæ. Nitet fractus & lævis. Ex trochitis nondum separatis constat *Entrochos*; radii alterius inseruntur striis. Æquali radii eminentes & cingulum. Ex multis pentacrinis componitur *Encrinos*.

6. *Sagitte* specie est *Belemnites*, nunc plenus, nunc concavus, armatus semper, & lapis, qui continet, crustis tanquam membranis quibusdam compingitur. Falerni succini colore & pellucens, *Lyncurius* est; nigrum *Coraciam* vocant.

7. *Patina* instar cavatur *Patina Hildesheimiensis*, quæ nigra, & aureâ armaturâ rutilans.

8. *Panis* similitudine est *Panis Demonum*, qui prope Rotvillam reperitur.

9. *Baculi*, qui *Baculus S. Pauli*, columnula alba, substantiæ gypseæ, dimidia parte nodosa.

10. *Clavis*, quidam saxeâ duricie, colore ad luteum inclinante.

H. *Pili*, quos nautæ in Daniâ i tan-
tur

tur alius, ponderosus, colore cinereô,
nec cavus.

12. *Clavatus* tubercula clavorum
capitibus similia habet, fuscus & salis
Ammoniaci instar scissus. His adde
Hoplitem, armaturâ tectum, ferri po-
liti aut æris similitudine. *Tyromorphi-*
tem, qvi caseum, *Laganitem*, qvi lage-
nam, *Ephippitem*, qvi ephippium, *phia-*
litem, qvi phialam repræsentat. Sæpè
hic & picturis ludit natura, & omni-
um capax ingenium exercet. Vide-
bis ad amussim expressa, pentaphyl-
lum, sabinam, flores lilii, rosas, gale-
as, soleas eqvinas, retia, vespera, aves,
passeres, rhombos, echinos marinos,
formicas, scarabæos, vipersas, scorpi-
ones, scaros, mullos, pavones, &c.
hincqve varia lapidibus indita no-
mina.

ARTICULUS VI.

LAPIDES DUBII.

D

Tri-

TRiplex est lapidum dubiorum ratio. Alii speciem & figuram aliarum rerum gerunt, quidam nullam; nonnulli sufficienter non describuntur.

I. Ex figuratis *Amphitane* aurum refert, quadrata figura. *Balanites* glandem, viridis & Corinthii æris similitudine, mediam secante flammeâ vena: *Phenicites* dactylum. *Altizoe* lenticulam, & argenteo nitore fulget. *Chalazias* (*Gelasia*, *Chalazites*) grandinem, igne addito manet suum frigus. *Crocallis* cerasum. *Cyanea* quæ nigra, fracta fabam. *Encardia* cordis speciem præ se fert; quædam nigri, cœtera sui parte candida. *Eumeces*, filicis in Bactris. *Gemites* vel *Gamites*, manus utriusque se mutuo complementis. *Libanochros* thuris, sed succum mellis. *Nympharena* Hippopotami dentium. *Phloginos* seu *Chrysites* Ochreæ Atticæ. *Phycites* algæ. *Prontea*, seu *Brontea* capitis testudinis. *Cyssites* in candido collucet hederæ foliis, quæ totam tenent. *Inocissites* vel potius

Nar-

Narcissites Plinio, venis etiam hederæ distinguitur. *Daphnios* figurâ Lauri, morbos comitiales demonstrat. *Botrychites*, crines mulierum. *Nebrites*, Liberi patris nebrides. *Botryites*, pampineam incipientem uvam. *Steatites*, singulorum animalium adipem numerosam. *Myrmecias*, eminentes verrucas. *Lyren*, olivæ nucleos: & piscium spinæ aliquando inesse videntur. *Circos pyra*. *Androdamas*, argenti nitore semper tessellis similis. *Peantidas* seu *Gemonidas* prægnantes fieri & parere dicunt.

II. *Non figurati* colore distinguuntur.

I. *Candidi* sunt *Sallius* gravis, quò aurum pellitur. *Cimilanthus* marmoris instar cum pupilla aurea vel flava in medio. *Solis gemma*, quæ ad speciem syderis in orbem fulgentes spargit radios. Cum aureis venis *Lysimachus* Rhodio marmoris similis. Cum pulvinorum notis coëuntibus *Cepites*, seu *Cepocapites*, candoremque imagine

regerit. *Erystalis* sed quæ ad inclinationes rubescere videtur. *Cynedia* ex cerebro piscis, quæ habitum maris nubilô colore aut tranquillitate prælagit. *Corsoites* caniciei hominis similis est. *Antipathos Arabica* (*lapis Arabicus*) ebori, & hoc videretur nisi abnueret, duricies, *Emites* eidem sed mollis. *Cinerei* sunt *Galaricides* seu *Galarictis* fortè *Galactites*. *Syfinus*, qui oleo inunctus nigrescit & duratur in igne. *Theleorrhizos*, qui candidis radicibus spectatur. Mediam gemmam candida distingvit linea & mesoleuca. *Acopis* nitro similis, pumicosa, aureis guttis stillans. *Pallidus* & *Diadochus* & beryllo similis. *Chrysolampis* (*Chrysopagion*, *Chrysopasos*) de die, noctu ignei coloris. Ex albô rufa *Aphrodisiaca*. Colorem pellis leoninæ ostentat *Agapis* contra scorpionum ictus vehemens. Argenti, *Argyrites*, cum stigmatibus aureis. Crytalli *Kakabre* (*Karate*, *Karadre*) cum fusca albedine. Vitri, *Lignites*, contra fascinationes. *Zingnites* & *Zingri-*

grites contra nyctalopiam. Vini, *Orphanus* opali Species. *Etindros* guttas aqueas perpetuò exstillat. *Cambaites* alligatus brachio hydropem sanat.

2. *Nigri* sunt planè *Antipathos* Medorum, qui non translucet. *Sagda* Samothracum, sine pondere ligno similis. *Horcus* Alexandrinis. *Catemia* argenti glutinationi proficuus. *Ophicardelos* binis lineis albis includentibus. In *Mesomela* nigra vena quemlibet colorem secat per medium. *Chalcophonos* æris tinnitum illisa reddit. *Subnigri* sunt *Galachites* (*Garatides*, *Gerachides*) fabulosus vel magicus, & *Enrotias* qui situ videtur operire nigritiam. *Ferrei coloris* *Machera*, culter vel gladius ferro similis in Berecynthio monte, & *Asbestos* in Arcadiæ montibus. *Luridus* & alii lurido similes *Icterias*, contra regium morbum. *Fumidus* plurimis spiris, *Capnites*: Ex albo nigri, *Egyptilla* & *Lince*. *Niger*, cum venis rubentibus *Dionysias*: cum venis aurei coloris, *Medea*; cum venis

rubentibus *Asictos* : cum rubris virgulis vel gutturalis *Absynthus* : cum sanguineis & albis nodis, *Baroptis*, seu *Baroptenus* : cum candidis aut sanguineis frondibus *Borsycites* : cum limite albo *Vejentana*. *Astrapie* in candido aut cyaneo discurrunt è medio fulminis radii.

3. *Virides* sunt, & planè, *Limoniatæ*, *Medus*, *Chrysopterus*, *Chalcosmaragdus*, *Polytrix*, *Cholo* & *Dotto*, *Porracei Eumetres* & *Sagda Chaldeorum*: herbacei *Chlorites* & *Chrysoprasus* : ex virore pallefcit *Gallerica* : viridis & aureus *Horminodes*. Cum fulgore aureo *Choaspites*.

4. *Ceruleus* planè *Cœlicolor* : violaceus *Jon sapphiri* colore, *Proconnesus*.

5. *Rubri* sunt, *Epistites*, *Gaditane* & *Yettus*. Sanguineis nigris venis *Nasamonites*. Cum sanguineis guttis *Traçia* tertia species. Aeris colore *Ottonna* & *Chalaites*.

6. *Flavi* & hisce similes *Lactea*. Ignis colore *Hormesion* & *Aspilates* :

Ele-

Electri, Zanthene, Myrrha, Myrites & Aromatites: Croci Crocias & Syrtites: Minii Corallis: auri Filaterius: Fulvus, Perithe: è fulvo candicans, Xanthos: melleus Melichrotus, & Myrsinites: partim flavus partim melleus, Melichlorus: ceræ similis, Cerites.

7. Multicolores sunt Hexacontalithus, pellis pantheræ colore, Kaman, Drosolithus, Eupetalos, Exolictus, Polyzonos, Chitonites, Fongites, Olea, Orca, Panchrus, Pantera, Tartis, Ziazaa, Demonius, Syderopacilos, quibus & Ponticam adde.

III. Nec figuræ nec coloris noti sunt, qui sufficienter non describuntur, Ananchitis, Synochites, Baptes, Caetonites, Cadmites, Calondronius, Camaseus, Caratobates, Catochites, Catopyrites, Cegolithes Alberti, Chrysanterinus, Clites, Dorialtides, Glossites, Erotylos, cum Aphicomæ & Hieromnemone idem, Eusebes, Hyenia, Kenne, Kinnocetus, Lauraces, Linurgus, Liparis, Nemesites &c.

ARTICULUS VII.
LAPIDES ANIMALES.

Est & in animalibus lapidescens succus, ex quo lapides in eorum visceribus tanquam in terrâ suâ generantur; *Aquatilibus, avibus, quadrupedibus, & Homine.*

I. *Aquatilibus* debentur

1. *Margaritæ* seu *perle* (si magnæ, *uniones* dicuntur) duræ & rotundæ verrucæ, & maris rubri grana, humoris ex quo testa conchæ tuberosè inæqualis & quodam modo morbosæ excrefcit, viscosi & in minima resoluti, siccescentis paulatim & indurati gemmen, multiplici constans cute, si purus inducitur, conspicitur candor: si turbidus, sordescit & foetus. Summa Iauscoloris *Exaluminatas* vocari. *Elenchos* nominabant fastigiatâ longitudine in pleniorrem orbem desinentes. *Physema* abortus est species, inanis & sine corpore. *Tympania* quibus una tantum facies, & ab eo rotunditas,

tas, averfis planicies. Flavescunt, fervata, torpescuntq; rugis: nec nisi juvena constat ille qui quæritur vigor. Pauperioribus olim fœminis licitor in publico unio.

2. *Lapis Tuberonum*, in pisce Carcharia, supra oculos, candidissimus, magnus, duarum aliquando librarum pondere, mollissimus, & pollinis instar friabilis, insipidus, contra urinæ difficultatem.

3. *Lapis Manati*, qui etiam in capite hujus piscis hæret, pilæ parvæ luforiae magnitudine, ossis quod in balista ten sum nervum retinet formâ, os potius quàm lapis. Candidus mas: dilute rubentis sanguinis instar fœmina.

4. *Lapis aurata*, in capite ejusdem piscis, albus, & rima in medio sectus.

5. *Lapis corvuli*, qui extra gibbosus, intra tuberculum cum appendice eminens.

6. *Lapis corvinus*, qui à corvo pisce excavatur, formâ ovalis, concavus.

7. *Lapis umbra*, qui parte superiore bifidus.

8. *Lapis Dentalis*, qui extrinsecus ferratus, parte gibbosâ rimosus, intra squamatus.

9. *Lapis perca* qui binus, osseus, oblongus, albus, planus, alterâ parte quasi dentatus.

10. *Lapis carpionum*, vel osseum, quid circa spinæ dorsalis initium, ejusq; auxilio caput spinæ annectitur, triangularis, subflavus.

11. *Synodontides* è piscis cerebro ejusdem nominis.

12. Oculi cancri supra recensiti.

II. Ex quadrupedibus extrahuntur.

1. *Bezoar* seu *Pazabar*, qui certis prarum generis in Persia ventriculo innascitur, tunicatus cepearum instar, splendidus seu lævis, pullus plerumq; spadiceus, rarus, aut ex viridi nigricans, cui festucæ aut herbæ fragmentum in medullio.

2. *Batrachites*, seu *Borax* creditus, qui in capite rubetæ cornutæ, quæ

Borax

Borax dicitur, gignitur, os potius quã lapis, palatum vel lingua bufonis apparet. Color non omnibus unus, alii in candido fusci; alii nigri, liventibus maculis: cœruleus aliquando in medio oculus: alba macula quandoque in vertice, quantitas mediocris fabæ.

3. *Lapis porcinus*, qui in felle porci propè Malaccam invenitur, rubeus, dilutus, amarus, saponis Gallici tactu, Bezoharis æmulus.

4. *Lapis Malacensis* porcinus quibusdam, in felle hystricis, dilucidioris purpuræ colore, amarus, lubricus, & pingvis. Menses manu gestatus movet, abortumq; facit.

5. *Lapis Bulgolda* in capite animalis Bulgoldul, avellanæ magnitudine, venereorum metus.

6. *Lapis fellis seu Haraczi, & Martius Sylvatico*, in cisti fellis animalium ochræ colore, tunicis tectus. In bubus Alcheron quibusdam.

7. *Lapis asini sylvestris*, ovalis, nu-

cis juglandis magnitudine, ex albô ad citrinum tendens, cum scissuris quibusdam.

8. *Lapis ursinus*, qui inter carnem & pellem ursi latet, solidus, cui unguis pollicaris magnitudo, figura ovalis, hæmisphærica, cum maculis flavis cinereus.

9. *Lapis Castoris*, qui in Castoris inventus est meditullio, rotundus ferè, luteus, & substantiæ gypseæ.

10. *Lapis cervorum*, qui in canthi oculorum nascuntur, postquam se in fluvios post serpentum esum precipitavere.

III. Ex Avibus habetur

1. *Alectorius*, qui in ventriculis vel jecinore gallinaceorum reperitur, crystallo obscuro similis, interdum fuscus, vel sanguineis venis distinctus. Optimus qui stagnantem injecti cibi micam ostentat.

2. *Chelidonium*, cui in ventre juvenum hirundinum minera, seminis lini magnitudo, figura hæmisphærica, color

lor in convexo pullus dilutior, in ca-
va purpureus, nigris injectis macu-
lis, aureis guttis superbit probatissi-
mus.

3. *Lapis palumbularum* exiguus,
qui in ventriculis harum avium repe-
ritur, præsentissimum contra renum
calculum remedium.

IV. *Ex reliquis depromuntur*

1. *Dracontias*, seu *Dracontides*, qui
ex cerebro Draconum morientibus
amputato fieri fingitur: Viventibus
abscisso nunquam gemmescit, invidiã
animalis mori se sentientis.

2. *Limacites*, qui ex capite horten-
sis limacis habetur, nonnullis emi-
nentibus lineis, albus & lividus.

3. *Lapis Cenas* Sinensis est, ne ru-
gæ in corpore oriantur, impedit.

V. Reperiuntur & in *Homine* non
tantum in vesica & renibus, sed in ce-
rebro, hepate, corde, pulmone, vesi-
ca fellea, sub lingua &c. Ex athero-
mate eductus est uncia longitudine,
substantiæ gypseæ, levis, & variis tu-

berculis verrucatus. Visum & *Litho-*
pedion.

CAPUT V.

METALLA.

MEMBRUM I.

METALLA NATIVA, ET SUI
GENERIS.

Q Vintum fossilium genus sunt. *Metalla* fusilia & flexilia corpora, quæ ex succo salino seu mercurio vi sui sulphuris seu Spiritûs in terra coagulato, & in tantam soliditatem condurato, ut non nisi acerrimò igne liquecant, mox tamen rursus consistant, confiunt; & in *Nativa* seu *Vera*, & sui generis, nec non. nativis affinia dispescuntur.

I. Metalla nativa vera, vel ita temperantur suis principiis, ut ignis examen sustinere & dilatari, mercurioq; jungi possint, ut *Aurum* & *Argentum*: vel ex iisdem minùs maturis excoctis & fixis constant, tam *dura*, quæ prius igni un-

gniuntur quàm funduntur, ut *Æs* & *Ferrum*, quàm mollia, quæ prius funduntur quàm igniuntur, ut *Plumbum* & *Stannum*.

I. *Aurum* (*Sol*) mercurio claro sulphuri albo & sali misto se debet, inde fulvum colore syderum. In incendiis & rogis durat, minimumq; usu deteritur; nec aliud laxius dilatatur, aut dividitur numerosius, intacti semper ponderis. *Ἄπυρον* (*ἀπεφθον*) sine omni operâ per se perfectum est. *Obryzum* (*purum putum, excoctum, recoctum*), *πυλέφθον aurum ad obrussam*) sæpius despumavit, & ideò experimentò ignis simili colore radiat. Ascendit ad XXIV. ceratium. Nulla ejus sub hoc nomine apud veteres mentio, *ad obrussam dicebatur*, *Argentosum* aliquâ argenti portione inquinatur. *Arrugia* fossione quæsitum & statim suum. *Mafas* ita inventas *Palacras* Hispani, alij *Palacranas* vocabant, quod minutum est *Balucam*, *Ramentitium*, in torrentibus collectum, *σπρὸς* dicebatur, *Canali-*

nalitium in puteis effossum, quod venarum canalibus per saxa vagatur. *Infectum* (*purum*) quod in massis. — *Auri* meri massula in metallis reperta; *Aurinodus* (κέντρον ἀδάμας) dicitur: massæ in puteis denas aliquando excedentes libras πύλαι: parvæ auri massulæ in Hispania, quod super omnia solum in massas & ramenta capitur, *strigiles*. *Aurum Ophir* ex terra Ophiz seu veilan insula petebatur, Lexico Arabico-Copto *Indicum*, quia ei Ophir India. *Uphaç* ex eâdem regione venit, & quidem optimum. *Parvasim* colore est sanguini juvencorû simile. *Gemmatum*, quod in poculis gemmis intextis ornabatur. *Largitionale*, quod sacris largitionibus inferebatur. *Adulteratum* alienæ materiæ præter legem miscetur. *Signatum*, quod pro monetis cuditur. *Netum*, quod in fila attenuatum est. *Textile*, quod vestibus intextum. *Coronarium*, quod triumphantis olim dabatur. *Hungaricum* ceratiorum seu scrupulorum viginti trium, inde *Nummarium*.

Duo & vicenarium, quod duodecima parte à primâ nota distat. *Vicenarium*, (*usuale, esularium*) ceratiorum viginti. *Duodevicenarium*, (*dodrantale*) ceratiorum octodecim.

(2.) *Argentum (Luna)* nullâ sui spe, nullis lucentibus scintillis ex mercurio perfecto puro & claro, sulphure albo & mercurio oritur, colore hilariore, magisq; diei simile. Ex auri & argenti mistura, quinta hujus portione commista *Electrum* fit. *Oriente* sapphiro, lapidi cyaneo, & proprio pyriti adhæret. *Ramentosum* in fluvïis & forellarum capitibus quære. *Rude* (infectum) quod adhuc in massa metallis & aliis permiscetur. *Purum putum*, quod statim suum est. *Pustulatum*, vel potius *pusulatum* primæ notæ. *Aerosum* cui æs admiscebatur; tenue alias & læve. *Grave*, in quo nihil præter pondus æstimatur. *Factum*, quod in vasis & signis est. *Signatum* (*calatum*) quod aliquâ formâ exprimitur, τὸ ἔμπεδον. *Purum*, quod sine emblematis. *Foliatum*,
quod

quod in folia malleatur. *Hiberum* pro excocto, quia tali Hispaniâ abundabat. *Pastillatum* quod in massas & pastillos cogitur. *Escarium* seu mensale, argentearum lancium suppellex. Pro ut in vena prostat, est *ramosum, furcatum, acuminatum, crispatum, trichites*. Χαλκολίβανον ex monte Libano ferebatur. *Pseudargyrum* (*sterile, Extar, theatricum*) quod in laminas extensum, in theatri suspendebatur.

3. *Aeri* (*cupro, Veneri*) plurimum rubeum & impurum sulphur, paucus mercurius, salq; impurior. Rubeum plerumq; violaceum, candescens, aurescens, purpureum, nigrum, & varium nonnunquam. Melior magno frigore fusio, & proximum in usu precium. *Hepatizon* ad jecinoris imaginem, vergit. *Cyprium* nitro fundendo admisceri solet, & propriè *cuprum* nominatur. *Orichalcum* seu *aurichalcum* æris duricie, sed auri splendore, præcipuè olim admirationis, sed non longi ævi & velocis defectus. *Campanum*, è quo

olla

ollæ & lebetes ænei. *Deliacum*, cui antiquissima gloria, mercatus in Delo conceleberrante toto orbe. *Aegineticum* cui proxima laus: & ipsa insula officinarum temperaturâ nobilitata. *Corinthium* preciosissimæ notæ, quod casus miscuit, cum incendio ejus urbis, æris auri argentiq; venæ in commune fluxissent. *Caldarium* (*fusile*) quod funditur tantum, malleis fragile. *Regulare*, (*ductile, batutile*) quod malleo in laminas tenuatur. *Extersum*, quod celerius rubiginem contrahit, quam neglectum. *Coronarium*, quod felle tauri tinctum, specie auri imponebat, *Lucar* veteribus. *Tinctum*, quod ab Ægyptiis pingebatur, ut in vasis Anubim suum spectarent. *Collectaneum*, quod ex usu cõemittitur. *Fusum* in panibus, quæ *ἰσχυροί*, ferruminati panes æris.

4. *Ferrum* (*Mars*) plurimum sulphur crudum, terrestre & indigestum, paucum mercurium, & impurum sale, continet, durum & tardè fusile, quodq; igni accensum, nisi duretur, corrumpitur:

tur : optimum pessimumq; vitæ instrumentum. Ut ocyus mors ad homines perveniret, alitem illam fecimus, pennasq; dedimus ferro. Nucleus ejus *chalybs* est, & ad magis indurandam aciem excoquitur. Damasci elaboratus æquò auri pondere emitur. Quod in magnete extritum, ferrum attrahit & retinet, *vivum* vocant. *Fusile*, quod funditur, & fragile est : postea, in alias fornaces translatum, è fragili fit ductile & incurvatur. *Ἀπαλόν*, quod ex vena mollioris complexus : fragilius, *θρυπτόν*. Fusi & ferventis dum cuditur in fornace massæ *structurae* dicuntur, quod non in aliis metallis : Fornace extractæ, *Spongiae*. Præter *Sericum* & *Parthicum* nulla olim ferri genera, ex acie temperabantur.

5. *Plumbum* olim *nigrum*, multum de mercurio impuriore, parum de sulphure foetido saleq; participat, molle & lividum. Aliquando summò terræ coriò largè provenit, crescitq; in humidis sepultum, & augetur pondere :
faci-

facile funditur, fufum argento supernatat.

6. *Stanno* (olim *plumbum candidum* dicebatur) multum minus perfecti argenti vivi, parum sulphuris impuri & non bene digesti falisq;. Svetum illi metalla alia frangibilia reddere, morâ in aquis putrescere: candidum colorem, non nisi igne si castigetur induere; sordiciem candidam concipere; nec jungi secum sine nigro posse. Olim cum aliqua portione argenti permiscebatur, *argentarium* & *tertiarium*, nulli rei sine mistura utile.

II. *Metalla sui generis* magnam cum veris cognationem habent, sed nec duci, nec malleari, frangi, friari, vel fundi possunt, sive dura ut *Bismuthum* seu *Plumbum cinereum*, & *Antimonium*; sive liquida, ut *Argentum vivum*.

I. *Bismuthum* (tectum argenti) in metallis argentariis frequens, argenti aliquando colore, purpureo dilutiore quandoq;, durum, nec sine sonitu. To-

tum

tum igne consumitur, postquam argentum ex eo excoheris.

2. *Antimonium* (*Stibium*, *stimmis*, πλατύφθαλμον, γυναικείον, τετραγωνον, ὀμματόγραφον, *alabastrum*, *larbafon*) ex sulphure minerali partim purissimo partim combustibili, mercurio copioso & fuliginoso coagulato tamen, & substantia terrestri & salina componitur. Horridior *mas* scabriorq; & minus ponderosus, minus radians & arenosior: *fœmina* nitet, friabilis fissurisq; non globis dehiscens. *Fuscum* in crucibulo in liqvoem solvitur.

3. *Argentum vivum* (*hydrargyrum*, *Mercurius*) sæpè intra terram invenitur, plerumq; ex cinnabari evocatur, æterni liqvoris vomica, ignis vim eludens, & subitò in fumum resoluta, restituitur sibi iterùm. Exest ac perumpit vasa permanans tabe dira; per pelles subactas effusum, sudoris vice defluit, guttis dividi facilis.

MEM.

MEMBRUM. II.

METALLA NATIVIS AFFINIA.

Nativis affinia metalla *vel* in venis metallicis inveniuntur, & aliquid veri metalli continent, *vel* ex nativis intra aut extra fornaces resultant.

I. *Reperiuntur in fodinis*

1. *Galena*, vena plumbo & argento communis, melior quò magis aurei coloris, quantoq; minùs plumbofa, friabilis, & modicè gravis. *Plumbago*, si solum sterilis ab igne consumitur, colore magis luridò.

2. *Cadmia nativa fossilis*, quæ lapis calaminaris, sublutea & fumum luteum si crematur spargens, eaq; æs colore aureò tingitur. Ex metallica (*Lapis arosus* Plinio) æs conficitur.

3. *Spodos subterranea*, quam ignis quò occulta terræ uruntur producit, aliquando lutea rubore aspersa, aliquando alba.

4. *Chry-*

4. *Chryfocolla*, quafi auri gluten (*auri fanies, ἀνεσίς*) humor in puteis per venam auri defluens limo, rigoribus hybernis ufq; in duritiam pumicis. In ærariis metallis laudatior, proxima in aurariis. Ex *factitiis* quæ ervi colore est, vel granorum ervi instar formatur, *ὀροβίτης* dicitur: quæ ex urina pueri impubis ærugine Cypria & nitro paratur, *Santerna*, quæ nitrosa est, *Borax*.

5. *Ceruleum*, cui cyaneus color & sæpè eadem cum chryfocolla gleba, aliquando alter alterum complectitur. *Cyprium* ex arena etiam littorali gignitur. *Snebergense*, glebosum est, & intus concavum. *Ilebianum* in lapide fissili reperitur. *Subelianum* zonarum instar interdum disponitur. Hûc gleba *Volaterrana* spectat, ex qua pictores cœruleum componunt.

6. *Pyrites* (*Marcasita, Zeg nigrum, lapis luminis, Marcasita cuperosa, lapis ærarius*) qui in fodinis æris copiosè provenit, similitudine ejusdem, aureo

vel

vel argenteo colore, tessellatus, granulatus &c. & metalli aut alterius cuiusdam materiae aliquid in se habet.

7. *Saxa metallaria*, quæ metallis adnascuntur, ex illisq; & ista coqvuntur fissilia, carnea, arenosa.

8. *Mica (argentum felium)* quæ in marmoribus & arenis lucet, argento splendore similis, sed igne consumitur.

9. *Talcum*, de quo supra.

II. *Quæ ex metallis resultant in fornacibus*, vel resultant in primis, sive ea pavimento incumbant, ut *Scoria*, *Lapidis orbes*, *diphryges*, sive parietibus adhereant, ut *Galena factitia*, *Cadmia fornacum*, *Tutia Alexandrina*, *Pompholyx* & *Spodos*: vel in secundis, cum metallum à metallo secernitur, ut *Lithargyros*, & *Molybdæna*.

1. *Scoria seu recrementum*, de metallo cum defluxit detrahitur, oleiq; modo tenax & lenta supernatat, congelata fragilis. Argenti, *helcysma* dicitur, ut *spuma*, flos & $\kappa\epsilon\rho\chi\upsilon$, cujus quoq;

E

duo

duo genera *κερχύτις* & *πηγυμένη*: in ærariis officinis quæ accensis carbonibus repente vehementiore flatu expuitur; *Æris palea* & *psegrma*.

2. *Lapidis orbis*, post scorias ex castino extrahuntur, varii generis, sive subsit metallum, sive non.

3. *Diphryges* bis torretur, lapideq; erosò torrefactò, crematò, aut excoctò constat.

4. *Galena auri* & *argenti* fornacibus adhærere solet.

5. *Cadmia fornacum*, *argenti* & *æris*. Favillæ in ipso fornacum ore similis, *Capnitis* dicitur; interior cameris dependens, *Botryitis*; in lateribus fornacum crusta potius quàm squama, *placitis*; intus maculis *Onychis* similis, *Onychitis*; tota nigra & sordidissima, *Ostracitis*.

6. *Tutia Alexandrina* coloris cinerei, corticibus arborum similes, exterius racemi instar granulosa, ex botryite nascitur.

7. *Pompholyx æris* & *cadmiæ* favilla, recti

recti laqueari adhærens, bullata primò, mox lanarum penicillis similis, in candido cinerea quandoq; , vel ærei coloris: *Nil album.*

8. *Spodos (cinerula)* nigrior ponderosiorq; , mistis scintillis quandoq; & carbonibus, parietibus fornacum de- raditur.

9. *Lithargyrus (spuma argenti, lapis plumbi)* in fornacibus plumbariis olei modò liqvescit, & refrigerata, in similitudinem spumæ concreescere solet.

10. *Molybdæna* ex plumbo fit, & in oleo cocta, jecoris colorem induit, *plumbago factitia.*

III. *Extra fornacem erumpunt Rubigines & Squamæ.*

1. *Ex Rubiginibus Cœruleum* elicitur ex argento per aceti vaporem. *Ærugo (flos æris, χαλκῆ ἀνδρῶν, viride æris)* ex ære, dum in fodinis à succo vehementer acido eroditur, colore in cœruleo subcandido, sapore acri. *Quæ* circa lapides ærosos efflorescit & abraditur, *Rasilis* est; *quæ* in formam ver-

miculorum contrahitur, *Scolecias* seu *Vermicularis*. Apud Rhodios in panis
 ἑκὼν (C) speciem effingebatur. *Fa-*
ctitia quæ abradebatur ab ære, *rasilis*
 quoq; audit: quæ in placentas effor-
 matur, *placentiformis*: *Aurifabrorum*,
 ex urina pueri impubis, in mortario,
 pistillo Cyprii æris paratur. *Sublimatâ*
 pictores & statuarii utuntur *Ferrugo*
 seu *Rubigo* ferri ex humoris contactu,
 colore rubrô cum nigredine permistô,
 vitium, rarò intra terram reperitur.
Cerussa plumbi vaporis aceti expositi
 rubigo est. *Cinerea*, *cinis plumbarius*
 vocatur; *Minium Veterum* sub lapide
 Minii vide: *Vulgare* (*Sandyx* Plinio,
 Φύκ (C), quasi fucus aliis, Vitruvio *San-*
daracha) ex cerussa in patina super i-
 gnem usta fit. *Album Hispanicum* ex
 stanno eodem modò conficitur, quò
 cerussa ex plumbo nigro.

2. *Squama* sunt, *Squama æris*, quæ
 clavis, quos ex panibus æreis fabrican-
 tur, decutitur. Quæ crassa & fulva *He-*
lites vocatur. *Flos æris* (*palea æris*, ra-
 mentu-

mentula) qui fit dum ære fusco, aquâ
 extincto & in alias fornaces translato,
 velut squamæ milii decutiuntur, spon-
 teq; cadunt. *Squama ferri (stomoma)*
 subtilior ex summa lanugine decuti-
 tur.

Memineris verò variè ista omnia
 inter se complicari, in lapidum impri-
 mis & metallorum mineris, in quibus
 sæpè terras, succos, lapides & metalla
 invicem compacta invenies. Sed de
 his aliquando prolixius, si
 Deus voluerit!

GRATIA TIBI DOMINE
 JESU!

E 3

IN-